

Rózsássy Barbara
(1979, Budapest)
költő, József Attila-díjas

Rózsássy Barbara

Az Emlékezés palotája

Mirtse Zsuzsa: *Tizenhárom bűvös tükör – Mesék felnőtteknek*

Egyszer volt, hol nem volt egy költő, aki arra vállalkozott, hogy félreteszi felnőttiségének minden nyűgét, gondját-baját, kilép végre a taposómalom hétköznapjaiból, és átéli a csodát: újra találkozik kislány-önmagával. „Játsszuk azt, hogy most én leszek újra te” – mondta neki. – „Akkor visszamegyek képzeletben oda, amikor még utoljára együtt voltunk, majd fokozatosan elveszítettelek téged: tizenhárom éves koromba.” – S amint e szavak elhagyták a száját, igen-igen természetesnek tűnt, hogy a dolog, miszerint meglátogathatjuk Őt, aki valaha voltunk, korántsem képtelenség. Mintha csupán le kellene szaladnunk hozzá egy lépcsőn. S mint tudjuk, lefelé mindig könnyebb. Talán csak egy emeletnyi kettőnk között a távolság...

Ám egy efféle kaland, bármennyi lépcsőfokot kell leküzdenünk hozzá, nem kevesebbet kíván az embertől, mint önnön lelke legmélyebb zugainak feltárását, a múlt szövevényes labirintusának feltérképezését, ahol ki tudja, milyen sötétség honol, milyen veszedelmek leselkednek ránk a rég elfeledett sarkokban, fordulóknak. Csakhogy Mirtse Zsuzsa csöppet sem félt holmi félhomályos termekbe nyíló, fénytelen folyosóktól! – Tudta jól, egykori önmaga „csupa tűz volt, olyan volt, mint az ördöglámpás: belülről világított. [...] Nem ismerte az ürességet, a céltalanságot”. – Pontosan ezért akarta újra kézen fogni őt, s mert rájött: vissza kell találnia hozzá, ismét eggyé kell válniuk ahhoz, hogy ráléphessenek a harmónia ösvényére, ahol végre minden kérdésükre meglegelhetik a választ. S ha közben úgy tünne, valamely dolog mégis megválaszolatlanul marad, az

csakis azért lehetséges, mert ez esetben maga a kérdés volt a felelet.

Mivel a mesemondás teljesen magától értetődő és természetes volt számára (épp csak annyira, mint afféle született mesemondónak, akinek még a történetmesélők ősi céhének megbecsült tagjai is megbabonázva hallgatták szavait), úgy határozott, ilyen formában veti papírra kettejük kalandjait. Az volt a célja, hogy önmagán segítsen ezzel? Vagy sokkal inkább nekünk nyújtott kapaszkodót, akik a felnőttek hűvös, mesétlen világában értetlenül állunk a csodálatos, a lehetetlen, a megmagyarázhatatlan előtt; akik már rég nem emlékszünk rá, miként lép a rajzlapról egyszeriben elénk a varázsló, az erdő tündére, a királyfi és a „Tökéletes Királyné”; akik talán egyszerűen csak képtelenek vagyunk eligazodni saját korábbi döntéseink (vagy épp döntésképtelenségünk) következményeinek útvesztőjében? Ki tudná ezt megmondani? Annyi azonban bizonyos, hogy az erdő-birodalomban, ahol éldegélt, s ahol keze nyomán napról napra szaporodott a tinta a papíron, minden fát egyenként ismert – hiszen „fabölcsőben” ringatták egykor, ha pedig szomorúnak érezte magát, kedvenc fájára menekült fel. S az is egészen megkérdőjelezhetetlen: ez a végenincs, burjánzó vadon kicsit a miénk is lett, mire bejártuk vele minden zegét-zugát.

Pedig kezdetben nem akartuk (Ő, Ő és én) elhinni, hogy egy efféle utazás során igazán megismerhetjük önmagunkat. Egyáltalán nem tűnt valószínűnek, hogy kislány-énünk segítségünkre lehet, ha ki óhajtunk kecmeregni sáros, kátyús hétköznapjainkból. Mert innen, az

állandóan csak tornyosuló feladatrengeteg mögül kitekinteni is nehéz, nemhogy még *önmagunkba* pillantgatni, elmélyülten elemezni saját vélt vagy valós problémáinkat, sorsunkat, s azt, miért, mi módon lettünk azzá, akiknek manapság tartjuk magunkat. No hiszen! Eleinte még az sem volt világos, „Hogy ki vagyok én?” „Nem tudom bizonyossággal” – vágtuk rá, majd morfondírozva így folytattuk: „Azt mondják, a lányokat sokáig nem is tartották számon, csak az számított, kinek hány fiúgyereke van. Ez nekem mindig rosszul esett, hiszen nekünk is van testünk, félelmeink, éhesek vagyunk, szomjasak vagyunk, vannak emlékeink. Szerintem én sem vagyok rosszabb, mint a fiúk, mégis, ez így volt szokás sokáig mifelénk. Azt mondják, még gyerek vagyok a tizenhárom vacak kis évemmel, és senkinek sem okoz örömet az a gondolat, hogy lassan ideje lenne már felnőnem.”

Jaj, bűvös tükör, minek nézzek beléd, ha már tizenhárom évesen is ilyen reménytelennek tetszett a világ? Azt hittem, abban az időben még gondtalanul éltem, és most tessék, kiderül, hogy akkor kezdődtek csak igazán a bajok. Ha

ma visszatérek oda, aki ott voltam, egyszeriben emlékezni fogok arra, amire ő emlékezett akkor. Márpedig én „gyakran nagyon szeretnék felejtetni: vonszoló magamon uszályként nem szeretem emlékeimet, amelyekre soha, de soha nem akarok emlékezni. De mert mindig velem vannak, mindig ott csücsülnek, kiabálnak a fejemben, nem tudok megszabadulni tőlük. [...] Olyan világban akarok járni, ahol egy nagy rádírral bármit ki tudok törölni a fejből. Amit csak akarok. A Felejtés palotájába akarok eljutni, és megkeresni azt a sosemvolt herceget...”

Akarom, akarom, akarom! – ismételtük elboruló tekintettel, s nem kizárt, még topantottunk is egyet hozzá. S közben kicsit sem számítottunk arra: kiderülhet, tévedtünk a herceggel kapcsolatban. A titokzatos palotában ugyanis (ami sejtelmes feketén kéklik könyvünkön, s amelynek „Tornyai tejfehér párába veszték”) minden másképp van, mint ahogy vártuk. „A homályban, a falakon, gyertyák fényével megvilágítva, különféle díszes keretekben képek imbolyogtak.” „Ezek a te képeid” – szölt a herceg –, „a te árnyaid és szörnyeid, neked kell legyőznöd őket, a képek pedig csak előtted nyílnak meg. Más hiába nézi, nem lát semmit. Nem mutatják meg magukat idegennek. Hiába állnak százan is előttük, csak falakat látnának mindenütt. De ami másnak csak fal, neked kapu is lehet. Állj szóba az emlékeiddel, merj szóba állni velük, és akkor maguk közé fogadnak.”

Bármily kevésbé fülött is hozzá a fogunk, ezen a ponton rá kellett döbbernünk: a Felejtés palotája valójában a becsapások becsapása. Pedig milyen csalogató név volt! S most kiderül, nincs más választásunk, mint emlékezni, egyre csak emlékezni. Vagy létezik, hogy az ember emlékezés közben tanul

ma visszatérek oda, aki ott voltam, egyszeriben emlékezni fogok arra, amire ő emlékezett akkor. Márpedig én „gyakran nagyon szeretnék felejtetni: vonszoló magamon uszályként nem szeretem emlékeimet, amelyekre soha, de soha nem akarok emlékezni. De mert mindig velem vannak, mindig ott csücsülnek, kiabálnak a fejemben, nem tudok megszabadulni tőlük. [...] Olyan világban akarok járni, ahol egy nagy rádírral bármit ki tudok törölni a fejből. Amit csak akarok. A Felejtés palotájába akarok eljutni, és megkeresni azt a sosemvolt herceget...”

Üveggolyó (65 × 90 cm, olaj, vászon, 2016)

meg felejteni? Akkor pedig nem is felejtés ez tulajdonképpen, inkább önmagunk építgetése; akárha egy kicsiny házikó lenne az én, amelynek falaiba bekerültek az ép, egyenletes felületű téglák, meg a mindenütt repedésekkel tarkított, málló darabok egyaránt, mégis az egészből, az összesből épült fel az, aki mi vagyunk. Ha jól ismerjük minden elemét, s gondos kézzel illesztettük azokat egymáshoz, nem omolhat ránk saját falunk. Ez így már biztatóbb gondolat.

S innen nézve már az sem meglepő, ha történetünk végén, a tündérré lényegült nagymama házában bátran megkóstoljuk a levendulás süteményt, pedig tudjuk, aki eszik belőle, annak könnyebb lesz felejtenie, vagy épp: emlékeznie. „Amióta ebben a kertben lakom, mindig csak anyyim van, amennyi éppen megtörténik velem. Minden csak abban a pillanatban létezik. Ha valaki benyit az ajtómon, örömet érzek. Ezekért a pillanatokért élek – akkor is, ha tudom, hogy másnapra elillannak nyomtalanul. Már nem lesz belőlük emlék sajnos.” – Tündér-nagymama szavait hallgatva boldogság és szomorúság hirtelen egyforma erővel önt el minket. (Vajon olyan ez is, mint az emlékezés és a felejtés? Egyik sem létezhet a másik nélkül.) Hiszen nagymama már nem emlékszik ránk, de még nem felejtette el, hogy nem gyűjthet többé új emlékeket. S közben itt, a felejtés és emlékezés mezsgyéjén, mégis a legnagyobb harmóniában telnek napjai. Békében önmagával. De leszünk-e a helyében egyszer mi is? S ha igen, lesz-e elég erőnk közben boldognak maradni?

Vagy ahogy telnek az évek, egyre inkább azt érezzük, hogy az idő kitép a világból, mint egy elhasznált füzetlapot. Az Idő, aki nem is oly rég még bölcsőben ringatott, aki egyszerre volt anyánk és apánk, majd félelmetes rémalakká változva magasodik fölénk, nő csak, nő, egyre nagyobbra, mígnem karmai kiharásítanak minket önmagunkból. – Mondd meg hát, tizenhárom éves én, hogy segíthetnél te ezen? Te,

aki még alig tudsz valamit a világról? Te, aki még sosem láttad, milyen feketén hullik a föld azokra, akiket oly sok év alatt szívedbe zártál. Aki nem hallottad még a rögök tompa puffanását, ahogy potyog egyik a másik után, mintha belőlünk esnének apró darabkák a mélybe. – „Azzal, hogy én még nem ismerem az időt. Illetve, ismerem, de nem félek tőle. Végtelen időm van. Emlékszel, szeptemberben milyen rossz volt belegondolni abba, hogy még négy hónap van karácsonyig? Örökkévalóságnak tűnt az a négy hónap... Te már felnőtt vagy, ezért félsz az időtől. Minden felnőtt fél tőle titokban. Nem tudsz belesimulni. Türelmetlen vagy, hogy nem leszel kész, kapkodsz, nem élvezed a haszontalan órákat, csak mindig el akarsz jutni valahová. Én még ráérek. [...] Én még örülni tudok minden pici dolognak, és hatalmas álmaim, vágyaim vannak. Ha nem ölsz ki magadból, akkor mindezeket te is újra érezni fogod.”

Kedves tizenhárom éves Ő, téged hallgatva hirtelen olyan egyszerűnek tűnik mindez, mégsem vagyok benne egészen biztos, hogy holnapról követni tudom a példátokat. Legalább két fontos dologra azonban minden kétséget kizáróan megtanítottál: ha meg akarom találni a tizenhárom éves ént, hogy feltehessem neki a kérdéseimet, és elbeszélgessünk a magunk dolgáról, akkor nem lefelé kell indulnom azon a bizonyos lépcsőn, hanem sajnos: felfelé. Ráadásul számolnom kell vele: a kaptató elég meredek lesz. És: ha el akarom kerülni „Semmisejő-szigetet”, ahol „semmi barátságos nincs”, és ahová „egy-egy elrontott nap végén” visz sebesen a csónak, akkor hozzád fordulok majd. Föllapozom valamelyik történeted, és újra emlékezetembe vésem például, hogy „hiánnyal úgy is élhet az ember, ha túl sok mindene van”. De olykor talán elég lesz csupán elnézegetni a Felejtés palotájának titokzatos tornyait, amint egyszerre törnek ég felé, és lebegnek fehéren az éjszakai víztükrön. – Aki nem hiszi, járjon utána!